

Levensverhalen van migrantenouderen op school

‘Deze geschiedenis moet verteld worden’

Het programma ‘Levensverhalen van migrantenouderen in de klas’ brengt de verhalen van gastarbeiders en migranten letterlijk tot leven. Mensen die als migrant naar Nederland kwamen (of hun kinderen), vertellen in de klas over hun ervaringen. Dat draagt bij aan begrip en verbinding, in de klas én in de samenleving.

‘Levensverhalen van migrantenouderen in de klas’ is een programma van Atlas Cultureel Centrum in Den Haag. Dit is een stichting die de geschiedenis en het erfgoed van gastarbeiders vastlegt en voor het publiek beschikbaar maakt, met als drijfveer: ‘wie zijn verleden niet eert, verliest de toekomst en wie zijn wortels vernietigt, kan niet meer groeien’.

De drijvende kracht hierachter is Sahin Yildirim (36), die zelf op twaalfjarige leeftijd naar Nederland kwam. Zijn oudoom behoorde tot de eerste generatie van gastarbeiders die uit Turkije naar Nederland gingen; zijn vader volgde later ook. Zijn oudoom keerde weer terug naar Turkije en ging na veertig jaar weer naar Nederland, dit keer als toerist. Sahin: “Mijn oudoom vertelde verhalen over wat voor fijn land Nederland vroeger was. Dat mensen tolerant waren. Dat was het moment dat ik gefascineerd raakte door de geschiedenis van mijn eigen familie. En in algemene zin door de geschiedenis van de gastarbeiders.”

‘In 2050 zal eenderde van de Nederlandse bevolking een migratieachtergrond hebben’

Na de Tweede Wereldoorlog emigreerden veel Nederlanders naar landen als Canada, Australië en Zuid-Afrika. In combinatie met de wederopbouw veroorzaakte dit een groot tekort aan arbeidskrachten. Sahin: “Gastarbeiders kwamen naar Nederland met de gedachte dat het om een tijdelijk verblijf ging. Uiteindelijk veranderde dat in een permanent verblijf. Ik ben me in die verhalen gaan verdiepen en heb erover gepubliceerd.”

BEGRIP

Op den duur kreeg Sahin, die in de onderwijssector werkt, het idee om de verhalen te laten vertellen in de klas. Al snel ging in Den Haag een pilot van start. Sahin: “Zowel leerlingen als docenten vonden het interessant. Docenten gaven aan dat ze na het programma makkelijker contact legden met de ouders van kinderen met een migrantenachtergrond. Ook kwamen er interessante gesprekken in de klas op gang. Zo gaven kinderen aan dat ze nog nooit in een moskee of in een kerk waren geweest.”

Sahin vertelt over twee leerlingen in een klas die allebei Mohammed heten: “Een klasgenoot dacht altijd dat ze allebei een Marokkaanse achtergrond hadden. Terwijl de één een Turkse achtergrond heeft en de ander een Marokkaanse. Daarover ontstaan nu gesprekken, waar dat voorheen niet gebeurde. Kinderen komen meer met

elkaar in contact. Dat zorgt voor interesse in elkaars achtergrond, verbinding in de klas en meer begrip onderling.”

EIGEN STAMBOOM

Het programma bestaat uit drie lessen. Sahin: “De eerste is een geschiedenisles van een half uur. Wat gebeurde er na de Tweede Wereldoorlog? Waarom emigreerden Nederlanders naar het buitenland? Welke groepen migranten kwamen naar Nederland? Daarin schetsen we ook een beeld van die tijd: de protesten, het woningtekort in jaren zeventig, de discussies over het kiesrecht. Pas vanaf begin jaren tachtig maakte de Nederlandse overheid beleid voor gastarbeiders, omdat tot die tijd werd gedacht dat ze terug zouden gaan. De overheid was niet voorbereid op een permanent verblijf.”

In de tweede helft van de eerste les vertelt een gast spreker over zijn of haar ervaringen, aangevuld met documenten en foto's uit die tijd. Sahin: “Dat zijn mensen die zelf als gastarbeider of migrant naar Nederland zijn gekomen, of hun (klein)kinderen. We hebben daarvoor een lijst met

zeventig mensen waarop we een beroep kunnen doen, onder wie Jolanda en Mustapha” [zie de volgende pagina's, red.]. In de tweede les gaat de klas praktisch aan de slag. De leerlingen maken een stamboom van hun eigen familie. Ook leren ze interviewtechnieken en interviewen vervolgens een familielid over wie ze in de derde les een presentatie geven. Sahin: “Jongeren leren daarmee over hun eigen geschiedenis en identiteit; dat is belangrijk voor hun ontwikkeling. Ook oefenen ze vaardigheden zoals presenteren en interviewen.”

MAATWERK

Per school bekijkt Sahin wat de insteek van het programma kan zijn en welke gast spreker geschikt is. Scholen kunnen het programma koppelen aan een thema, zoals discriminatie, racisme of inclusiviteit. Sahin: “Het kan ook gaan over andere groepen migranten, zoals Indonesiërs of Surinamers. Soms kiezen we bewust voor een rolmodel als gast spreker. Zo gaat Hamit Karakus, die politiechef in Noord-Holland is en een Turkse achtergrond heeft, binnenkort een gastles geven. Rolmodellen zijn belangrijk voor jongeren met een migratieachtergrond die weinig vertrouwen hebben in de toekomst. Zij denken – door kansenongelijkheid en discriminatie vaak terecht – dat ze niet het juiste advies krijgen. Zo'n verhaal van Hamit kan inspiratie geven.”

VERBINDING

Sahin hoopt dat het programma bijdraagt aan minder discriminatie en meer inclusie. “Je kunt wel boeken schrijven, maar die verdwijnen in de boekenkast. In de klas kun je verhalen blijven vertellen. Op die manier geef je migrantenouderen een podium, wat erkenning biedt. Ook geef je op deze manier een stuk cultureel erfgoed door aan toekomstige generaties. Je brengt groepen in dialoog met elkaar. Dat zorgt voor verbinding. In die zin draagt dit programma bij aan burgerschap.”

Sahin vindt het belangrijk dat jongeren zich bewust zijn van de vrijheid die ze in Nederland hebben. “In 2050 zal eenderde van de Nederlandse bevolking een migratieachtergrond hebben. In Amsterdam wonen nu al 185 verschillende etnische groepen. Natuurlijk zijn er problemen, maar er gaat ook veel goed. Gastarbeiders kozen destijds voor Nederland vanwege de gelijkwaardigheid en vrijheid in ons land. Die kernwaarden moeten we proberen te behouden.”

TOEKOMST

Sahin heeft meer plannen. Het liefst ziet hij de migratie-geschiedenis uitgebreid terugkomen in de geschiedenisboeken en in speciale geschiedenislessen over dit thema. “Maar eerst focus ik me op dit programma. We willen uitbreiden naar verschillende regio's in Nederland. Scholen kunnen zich bij mij melden als ze interesse hebben. We gaan daarvoor nog een officiële website bouwen, ook om de koppeling te leggen met burgerschap.”

SAHIN YILDIRIM

publiceerde of schreef mee aan de volgende boeken:

→ ‘50 jaar, 50 verhalen.

De Turkse arbeidsmigratie in 50 verhalen van Turkse gastarbeiders en Nederlanders’ (2014)

→ ‘Een halve eeuw in Nederland 1969-2019: de Marokkaanse arbeidsmigratie in 50 verhalen van Marokkaanse gastarbeiders en Nederlanders’ (2019)

→ ‘Grenzeloze liefdes: 24 verhalen van gemengde stellen’ (2019)

'Ik dacht bij mezelf: wat een rust!'

Mustapha Slaby

Kwam in 1966 vanuit Marokko als gastarbeider naar Nederland

"Ik was eigenlijk onderweg naar Stockholm en reisde via Amsterdam. Kennissen vroegen of ik langskwam. Ik weet nog dat ik 's avonds aankwam op Amsterdam Centraal. De volgende dag ging ik naar de Dam. Ik dacht bij mezelf: wat een rust! Het voelde goed. Toen besloot ik om in Nederland te blijven.

Nederland stond bij ons bekend om de landbouw en de waterkeringen. Het was een bijzonder land. Een leraar van mij zei: 'God heeft de hele aardbol gemaakt, maar Nederlanders hebben hun eigen land gemaakt'.

Ik vond snel werk, maar huisvesting was moeilijk. Je kon als gastarbeider geen huis

huren. Ik kon terecht in een pension, waar ik met vier tot zes personen op een kamer sliep. Per week kreeg ik mijn salaris in een envelop waar ik de huur van betaalde. Wat ik overhield, gebruikte ik om te overleven.

Mijn eerste baan was in een garage, bij de autospuiterij Zaandam. Daarna had ik verschillende banen. In een wasserij, een hotel, een fabriek die chique kostuums maakte, een supermarkt, bij de brandweer en in scheepsbouw. Op den duur werkte ik als assistent laboratorium bij de Vrije Universiteit (VU) Amsterdam. Ik werkte daar een paar maanden toen ik weer ging solliciteren. Ik speelde daarover altijd open kaart naar mijn werkgever. Maar mijn leidinggevende bij de VU wilde niet dat ik wegging. Ik mocht daar een opleiding volgen tot medisch laborant. Dat werk heb ik 38 jaar gedaan, tot aan mijn pensioen.

Sahin ken ik van het boek 'Een halve eeuw in Nederland' dat hij heeft geschreven over Marokkaanse arbeidsmigratie. Ik heb mijn verhaal aan een 3 havo klas op het Ir. Lely Lyceum in Amsterdam verteld. Ik vind het belangrijk dat jongeren de geschiedenis van de gastarbeiders kennen. Er zijn veel mensen die niet begrijpen waarom migranten hier zijn. De jongeren in de klas luisterden aandachtig naar me. Of het echt hun interesse heeft, dat kan ik niet beoordelen. Het zegt veel jongeren niet zoveel. Maar het is wél een geschiedenis die verteld moet worden. Ik ben inmiddels 82 en ik behoor tot de eerste generatie. Ik kan het nog vertellen uit ervaring, maar dat gaat verdwijnen.

Ik maak me zorgen om het huidige politieke klimaat. Als mensen meer weten over de geschiedenis van gastarbeiders, over hoe zij alles hebben opgebouwd na de Tweede Wereldoorlog, dan komt er wellicht meer begrip. Dit programma is belangrijk omdat kinderen de toekomst zijn. Zij zijn straks de politici, ministers en beleidsmakers. Nederland is een mooi land. We moeten zorgen dat dat zo blijft."

'Als mensen weten hoe gastarbeiders alles hebben opgebouwd na de Tweede Wereldoorlog, komt er wellicht meer begrip'

'Ik moest als kind in mijn familie veel zaken regelen'

Kübra Erkoca

Vakgroepleider en docent Persoonsvorming en Socialisatie aan het Mundus College in Amsterdam

"Het programma valt bij ons onder het vak persoonsvorming en socialisatie. Dit vak is voor ons een invulling van burgerschaps- onderwijs. Op onze school bieden we eerste opvang anderstaligen, vmbo en pro-onderwijs aan 1.100 leerlingen. Dit programma doen we in de onderbouw van vmbo.

Toen ik van het programma hoorde, was ik meteen enthousiast. De situatie voor migranten was destijds anders dan de situatie wanneer iemand nu naar Nederland migreert. Maar de ervaring is niet per se anders: het gevoel dat je een buitenstaander bent in een vreemd land. Dat gevoel is altijd universeel geweest, nu nog steeds. Binnenkort start het programma op onze

school. De eerste keer komen Sahin en een gastspreker de les verzorgen. Vanaf de tweede les, waarin de leerlingen hun stamboom maken, pakken wij het als docenten over. Dat doen we bewust, omdat het om zo'n persoonlijk proces gaat. Leerlingen zijn bereid meer te delen met iemand die ze kennen, en het heeft veel waarde dat ze door hun eigen docent worden gehoord.

Wij hangen het programma op aan de thema's cultuur, vooroordelen, discriminatie en respect voor elkaar. Dat zijn de pijlers die bij het vak persoonsvorming en socialisatie elk jaar terugkomen. Daarover in gesprek met elkaar gaan is een burgerschapsvaardigheid waarmee leerlingen elk jaar oefenen.

'Mijn verhaal zorgde voor herkenning in de klas'

Toen ik het programma introduceerde in mijn lessen, heb ik dat gekoppeld aan mijn persoonlijke verhaal. Mijn opa behoorde ook tot de eerste generatie gastarbeiders. De leerlingen waren meteen geïnteresseerd. Door het delen van verhalen maak je verbinding met elkaar. En wanneer je met een leerling verbinding hebt, gaat het leren ook beter.

Mijn verhaal zorgde voor herkenning in de klas. Ik vertelde dat ik als kind in mijn familie veel zaken voor mijn ouders moest regelen. Denk aan hulp bij het vertalen van brieven van overheidsinstanties. Een van de leerlingen merkte toen op: 'eigenlijk ben jij hetzelfde als ik; ik moet mijn ouders daar ook mee helpen'. Als puber zit je vooral in je eigen perspectief. Het is daarom belangrijk dat de school ruimte biedt voor gesprekken. Door ervaringen te delen, zie je het perspectief van een ander en weet je: ik ben niet de enige."

'De enige informatie die ik had, was een voornaam'

Jolanda van Eijk

Dochter van een Turkse gastarbeider

"Een aantal jaar geleden ben ik op zoek gegaan naar mijn Turkse vader. Mijn vader was een Turkse gastarbeider en de enige informatie die ik had, was een voornaam. Dat was een ingewikkelde zoektocht. Uiteindelijk heb ik vorig jaar mijn vaders familie gevonden. Mijn vader bleek helaas een jaar eerder te zijn overleden. Gelukkig heb ik een warm onthaal gekregen van mijn vaders familie. Ik kan mijn familie alles vragen over mijn vader, dus ik leer hem nu via die verhalen kennen.

De zoektocht was ook een zoektocht naar mijn identiteit. Ik ben geboren en getogen in een Nederlands gezin in een Nederlandse omgeving. Ik ben me gaan verdiepen in de geschiedenis van de gastarbeiders, om meer te weten te komen over mijn vader. Ik realiseerde me dat ik daar eigenlijk weinig van wist. Ook ben ik me in de Turkse cultuur gaan verdiepen, om ook die kant van mijn identiteit te ontdekken. Hiervoor was ik styliste en etaleur, maar nu richt ik me op kunstzinnig coachen, schilderen en het schrijven van een boek over mijn zoektocht.

In mijn zoektocht naar mijn vader ben ik het boek '50 jaar, 50 verhalen' over 50 jaar Turkse arbeidsmigratie tegengekomen. Zo heb ik Sahin leren kennen en ben ik bij dit programma betrokken geraakt. Ik heb geen onderwijsachtergrond, dus dit was een sprong in het diepe. Maar ik wilde graag mijn ervaringen delen. Zelf heb ik die verhalen van anderen gemist in mijn opvoeding. Er moet in Nederland meer bekend worden over gastarbeiders. Er zijn zoveel gezinnen op wie die geschiedenis impact heeft. Als je een andere achtergrond hebt en in Nederland woont, dan heeft dat invloed op je leven. In mijn verhaal voor de klas staat de zoektocht naar identiteit dan ook centraal.

Wat mij opvalt, is dat leerlingen vaak weinig van de geschiedenis weten. Ik heb ze aangemoedigd om vragen te stellen aan hun grootouders, nu dat nog kan. Leerlingen waren ook gefascineerd door mijn verhaal over correspondentie in de jaren zestig en zeventig. Een brief was maanden onderweg, terwijl tegenwoordig iedereen overal ter wereld direct bereikbaar is. De correspondentie tussen mijn ouders is toentertijd niet goed gegaan; dat kun je nu niet meer voorstellen.

'Ik heb leerlingen aangemoedigd vragen te stellen aan hun grootouders, nu dat nog kan'

Ik probeer mensen ervan bewust te maken dat ieder een eigen verhaal heeft en dat daar verschillen in zitten. Door verhalen te delen, ontstaat er begrip voor elkaar. Dat kan discriminatie voorkomen. Jongeren zijn op school nog zoekende naar hun identiteit. Door dit programma krijgen ze misschien net dat zetje in de rug dat ze nodig hebben om een gesprek aan te gaan met hun ouders of grootouders. Dat kan heel belangrijk zijn. Wanneer mensen zichzelf beter begrijpen, leren ze ook elkaar beter begrijpen."

Advertentie

Hallo schoolleider!

Schoolleiders VO is van, voor en door schoolleiders.

Van teamleider tot rector!

Bezoek onze nieuwe webpagina!

Waarom Schoolleiders VO?

Schoolleiders VO stimuleert van en met elkaar te leren, waarmee we onze beroepsgroep versterken op individueel en collectief niveau. Wij bieden de faciliteiten, jij kiest wat je wil halen of juist brengen. Laat je stem horen, zowel over onderwijsbeleid als over de positie van schoolleiders, en maak gebruik van tools voor je professionele ontwikkeling. Zo creëren we toekomstbestendig schoolleiderschap!

Houd de webpagina in de gaten voor aankomende evenementen en nieuwe tools!

Ontdek evenementen en tools!

Regio-bijeenkomsten

Regiopoll in de VO-raad poll app

Reflectietool

Beroepsstandaard en kaartenset

Scan de QR-code!

Ga naar www.schoolleidersvo.nl en ontdek onze tools voor schoolleiders!

SCHOOLLEIDERS VO
partner van de VO-raad